

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
The Study of Community Participation Model in School Administration
Under Suratthani Educational Service Area Office 1

ชนิกานต์ พุทธารักษ์¹

Chanikan Puttarak

ญาณิศา บุญจิตร²

Yanisa Boochit

โสภณ เพ็ชรพวง²

Sopon Pechrpuang

Corresponding Author E-mail: chanikan_tuta@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 การวิจัยมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 92 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วมปฏิบัติ 3) ร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) ร่วมประเมินผล

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การบริหารสถานศึกษา, รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the state of community participation; 2) develop a community participation model; and 3) check the suitability and feasibility of the community

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

participation model in school administration under SuratThani Primary Educational Service Area Office

1. The research consisted of 3 steps, which consisted of : Step 1: The researcher studies the state of community participation. The sample group were 92 school administrators by Simple Random Sampling. The research instrument was the questionnaire with a reliability coefficient of 0.94. Data were analyzed by basic statistical tools including mean and standard deviation. Step 2 : The researcher develops a community participation model by focus group of 20 experts. Step 3 : check the suitability and feasibility of Community Participation Model. The sample group were 92 school administrators by Simple Random Sampling. The research instrument was the questionnaire with a reliability coefficient of 0.95. Data were analyzed by basic statistical tools including mean and standard deviation

The results of this research found that:

1. Community participation. Overall and each aspect at a high level, ranked by highest to lowest, participation in receiving benefits, participation in practice, participation in planning and participation in measurement and evaluation.

2. Model of community participation consists of 4 components 1) Co-plan 2) Join the practice 3) Join the benefits. And 4) Join the evaluation

3. Results of examining the suitability and feasibility of the community participation model was found there is suitability and feasibility at a high level.

Keywords: Academic administration, Effective academic administration, Pattern development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดสาระการปฏิรูปการศึกษาครอบคลุมทุกด้าน เช่น เป้าหมาย หลักการ สิทธิและโอกาส ระบบ การศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา โครงสร้างการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณทางการศึกษาและสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นการปฏิรูปเพื่อให้มี เอกภาพด้านนโยบายมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา ยึดหลักการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการ ศึกษา ให้บุคคลรอบคร้ว องค์กรชุมชนองค์กรเอกชน และสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 3-11) สอดคล้องกับการกำหนดทิศทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชนและ ภาคประชาชน เพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้และยัง ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนในอนาคต โดยมีการให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ และได้กำหนดให้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแผนพัฒนาการศึกษา ในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนาการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หลายภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานรัฐ เอกชน ชุมชน สังคม และผู้ประกอบการ เพื่อสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับ นักเรียน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แผนพัฒนา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน สถาบันทางสังคมในชุมชน ผู้ปกครอง และชุมชน การสร้าง สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการสรรหาครูและผู้บริหารที่มี คุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม เข้ามาบริหารงานสถานศึกษา ซึ่งความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายด้าน อาทิ ศักยภาพของประชาชนในชุมชน ความสัมพันธ์ของประชาชนใน

ชุมชน ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน สถาบันทางสังคม ในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมสำคัญที่สุด คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของแต่ละท้องถิ่นของตนเอง เป็นกลไกการพัฒนาประเทศที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นระหว่างสองฝ่ายคือทั้งชุมชน และสถานศึกษา เป็นการเอื้อเฟื้อกันและกัน กล่าวคือชุมชนต้องร่วมสร้างความเข้มแข็งให้กับบ้าน วัด สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มทุนทางสังคม สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมทำให้พื้นที่โดยรวมพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพเพื่อเป็นทุนทางมนุษย์ ส่วนบทบาทของสถานศึกษาก็ต้องเป็นแหล่งความรู้ สร้างองค์ความรู้สู่ชุมชน ร่วมวิจัยกับชุมชน เป็นที่ปรึกษาหารือทางวิชาการ สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง สร้างหลักสูตรการเรียนการสอนโดยนำวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น มาเป็นสื่อการเรียนรู้ หากทุกส่วนให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความตระหนักร่วมกันก็จะเป็น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศที่สมบูรณ์ และยั่งยืนตลอดไป

ในการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ยังไม่มีแนวทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน และภาคส่วนอื่น ๆ ผู้ปกครองผู้มีส่วนได้เสียยังไม่มีบทบาทในการร่วมพัฒนาการจัดการที่ชัดเจนซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจาก 1) ปัญหาการมอบภาระการบริหาร การศึกษาให้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาเป็นหลัก ชุมชนไม่รับบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษาเท่าที่ควร 2) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง คนในชุมชนมีส่วนร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวัดและประเมินผลในระดับน้อย ส่วนการร่วมรับผลมีเพียงบางส่วน เนื่องจากมองว่า ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษายังเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา และ 3) ปัญหาสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ผู้ปกครองขาดแนวทางในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างบุตรหลานเท่าที่ควร ซึ่งหัวใจสำคัญของหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation) ของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า ภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานต้นสังกัด เป็นต้น ซึ่งสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนการตัดสินใจ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผล ร่วมวัดและประเมินผล เป็นต้น ทั้งนี้อาจเกิดจากการประสานงาน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง เป็นต้น จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและ ชุมชนเท่าที่ควร และปัจจุบันโรงเรียนมีแนวทางในการดำเนินงานการประสานงานที่ยังไม่ชัดเจนและยังไม่ บรรลุวัตถุประสงค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1, 2562)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางการพัฒนาการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ตามบริบทของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดำเนินการโดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 121 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 92 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan (1970, p. 608) โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิแบ่งเป็นอำเภอ แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลาก

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ลักษณะแบบตรวจสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักการของ Likert (1961, p. 123) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1990, p. 202-204)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดำเนินการโดยการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา มายกร่างรูปแบบ แล้วดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 20 คน

3. ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 1

3.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 121 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 92 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan (1970, p. 608) โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิแบ่งเป็นอำเภอ แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลาก

3.3 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ลักษณะแบบตรวจสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของตามหลักการของ Likert (1961, p. 123) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1990, p. 202-204)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

2. ผลการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 ร่วมวางแผน ประกอบด้วย 4 งานหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดแนวทางการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรการศึกษา การสรรหาและพัฒนาบุคลากร และการส่งเสริมจัดการการศึกษา

2.2 ร่วมปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 งานหลัก ได้แก่ การดำเนินงานวิชาการ การบริหารจัดการงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ การเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และการประสานและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน

2.3 ร่วมรับผลประโยชน์ ประกอบด้วย 4 งานหลัก ได้แก่ การรักษามาตรฐานการจัดการศึกษา การรักษาผลประโยชน์ในกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และความภาคภูมิใจจากผลที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษา

2.4 ร่วมประเมินผล ประกอบด้วย 4 งานหลัก ได้แก่ ประเมินผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเมินผลการใช้งบประมาณ ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และประเมินผลการพัฒนาสถานศึกษา

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจาก สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ เป็นหน่วยงานที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีให้แก่สมาชิกทุกคนในชุมชน เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทั้งในด้านวิชาการและการประกอบอาชีพของคนในชุมชน เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน โดยในการดำเนินงานของสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในชุมชนเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและบริหารงานของโรงเรียน การแบ่งหน้าที่ตามความสามารถของแต่ละคน ในการตัดสินใจพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยใช้วิธีการที่มีระบบและแบบแผนเพื่อนำบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ จินตวิริ์ เกษมสุข (2556) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วม

รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเองการมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือของประชาชนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ กระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญญา ปัตถางษ์ (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ร่วมวางแผน องค์ประกอบที่ 2 ร่วมปฏิบัติ องค์ประกอบที่ 3 ร่วมรับผลประโยชน์ องค์ประกอบที่ 4 ร่วมประเมินผล ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่มีเนื้อหาครอบคลุม การพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ทั้งยังสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อกำหนดเป็นขอบข่ายและเนื้อหาของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ วาโร เฟิงส์วส์ดี (2553, น. 3) สรุปว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงควิโรจน์ เศษวงค์ (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย การศึกษาของโรงเรียนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายการศึกษาของโรงเรียนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ได้แก่ PTIDBEA Model ประกอบด้วย การร่วมวางแผน (Plan : P) การร่วมคิด (Think : T) การร่วมตัดสินใจ (Decision Making : D) การร่วมปฏิบัติ (Implementation : I) การร่วมรับผลของการขับเคลื่อนองค์กร(Benefits : B) การร่วมวัดและประเมินผล (Evaluation : E) และการร่วมปรับปรุงพัฒนา (Act : A) ของเครือข่ายการศึกษาที่เหมาะสม

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ โดยการศึกษาวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตของการศึกษาและพัฒนาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 และเมื่อได้ร่างรูปแบบแล้วได้ดำเนินการสอบถาม
เหมาะสมของร่างรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
จำนวน 20 คน จึงทำให้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก
สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์
สอดคล้องกับแนวคิดของ ชีรวัดน์ นิจนตร (2560, น. 83) สรุปว่าในการตรวจสอบรูปแบบต้อง
ประเมินผลการทดลองการใช้รูปแบบ ด้วยการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้
ของรูปแบบ รวมทั้งมีการแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติมตามผลการประเมิน แล้วจึงสรุปผล ได้รูปแบบที่ต้องการ
และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงศิริโรจน์ เศษวงศ์ (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาแบบการ
บริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย การศึกษาของโรงเรียนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายผลการวิจัย
พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายการศึกษาของโรงเรียนในเขต
เศรษฐกิจพิเศษเชียงราย PTIDBEA Model จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เห็นว่า รูปแบบการบริหาร
แบบมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายการศึกษาของโรงเรียนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย PTIDBEA Model
โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่ระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 85

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ในการจัดการศึกษาที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะการมี
ส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐบาล เอกชน ผู้ปกครอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชน
ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ใน
การจัดการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารสถานศึกษาที่ได้จากการวิจัยซึ่งประกอบ
ไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อเป็น
แนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อ
พัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพ ความพร้อม และบริบทของสถานศึกษา ภายใต้ปัจจัย
เงื่อนไขที่สถานศึกษาจะต้องมีความตระหนัก เห็นความสำคัญ และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท
และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง โดยการทำความเข้าใจองค์ประกอบของรูปแบบให้ลึกซึ้ง
และดำเนินการตามตัวบ่งชี้ที่ระบุไว้อย่างเคร่งครัด สร้างความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ปกครอง
ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกฝ่าย และสถานศึกษาจะต้องมี
ระบบการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถเข้าถึงชุมชนได้อย่างทั่วถึงด้วย
ช่องทางที่หลากหลาย ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษาและสร้างโอกาสในการรับรู้ของชุมชน
ที่เท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการนำรูปแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาไปใช้ ควรศึกษารูปแบบ
ให้เข้าใจในทุกขั้นตอน อย่างละเอียด เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และชุมชน รวมทั้งผู้ที่
เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับศักยภาพ ความพร้อม และบริบท
ของสถานศึกษา ส่งผลให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ

1.2 สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อให้จัดการศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและท้องถิ่นส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

1.3 สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถเข้าถึงชุมชนได้อย่างทั่วถึงด้วยช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาไปใช้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงานตามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ตซินดิเคต.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2556). การใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชีรวัดณ์ นิจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(2), 71-102.
- มนัญญา ปัตถาวงษ์. (2562). การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- ยงควิโรจน์ เศษวงค์. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย การศึกษาของโรงเรียนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยการพัฒนา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(4), 2-15.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. (2562). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw-Hill.

